

EUROPA WERKT AAN RICHTLIJN OVER KETENZORG

Het zijn cruciale maanden voor de zorgplichtwet. Europa werkt aan een standpunt rond ketenzorg, waarbij bedrijven wettelijk verantwoordelijk worden voor hoe hun producten tot stand komen. ‘Te veel bedrijven ontlopen hun plicht.’

Onrecht in de keten

De kans is groot dat je kleding gemaakt werd in onveilige omstandigheden, dat in je smartphone mineralen zitten die door kinderen ontgonnen werden en dat onze Belgische chocolade wel eens voor slavenarbeid kan hebben gezorgd. Anno 2024 worden in Europa nog steeds razend veel producten verkocht waar mensenrechtenschendingen aan kleven en waar milieunormen met de voeten worden getreden. Maar misschien is er wel verandering op komst?

De Europese Unie werkt hard aan een richtlijn die bedrijven verplicht diep in hun ketens te duiken om mensenrechtenschendingen en milieu-overtredingen op te sporen en beter nog te voorkomen: *Human Rights Due Diligence* of de zogenaamde zorgplichtwet.

Tal van middenveldorganisaties houden al decennia de druk hoog om ervoor te zorgen dat bedrijven hun verantwoordelijkheid – in de hele keten van grondstof tot eindproduct – niet langer kunnen ontlopen. Ngo WSM en vakbond ACV trekken in België hard aan de kar i.s.m. met andere vakbonden en ngo's, onder de noemer '[MadeWithRespect](#)'. Deze Belgische campagne werkt nauw samen met de Europese campagne '[Justice is Everybody's Business](#)'.

Schendingen in kaart brengen

Sara Ceustermans, beleidsmedewerker WSM: 'Wij willen een zorgplichtwet die over alle sectoren heen bedrijven verplicht om aan zorgplicht te doen. Dat betekent allereerst dat ze in kaart moeten brengen waar er eventueel mensenrechtenschendingen zijn, schendingen van het milieu of van arbeidsrechten. Bedrijven moeten dan maatregelen nemen om te voorkomen dat die schendingen zich voordoen, maar ook verhelpen, herstellen en verantwoording afleggen aan de samenleving. Dat is dan de ketenzorg waar we op doelen.'

'Als de zorgplichtwet er is, kunnen bedrijven niet meer doen alsof ze van niets wisten.' - Sara Ceustermans, beleidsmedewerker WSM

'Het tweede aspect is de herstelplicht. Als er, ondanks die maatregelen, toch iets gebeurt dat schade veroorzaakt aan mens of milieu – zoals een instorting of een olielek – zullen die bedrijven verplicht worden om dat mee te vergoeden. Dat zijn de twee pijlers van de zorgplichtwet. Jammer genoeg bestaat die wet vandaag nog altijd niet en zien we massaal schendingen.'

10 jaar na instorting kledingfabriek

Toeval of niet, de bespreking in het Europees Parlement viel op 24 april 2023 samen met de trieste [tiende verjaardag van de instorting van Rana Plaza](#), de

kledingfabriek in Bangladesh. Met 1.138 aantal doden was deze ramp de grootste ooit in de kledingindustrie. Merken zoals Primark en Benetton produceerden daar kledij, in erbarmelijke omstandigheden. De schrijnende toestand van Bengalese kledingarbeiders deed een schokgolf door de westerse wereld gaan.

Tien jaar later is er nog steeds geen Europese wet die bedrijven verplicht om hun verantwoordelijkheid op te nemen. Ook in België ontbreekt elk legaal kader hiervoor. In Frankrijk en Duitsland is er bijvoorbeeld wel een nationale zorgplichtwet. Toch beweegt er op dit moment heel wat achter de schermen in Europa.

Niet meer ontsnappen

Sara Ceustermans: 'Zo'n zorgplichtwetgeving moet ervoor zorgen dat bedrijven niet meer kunnen ontsnappen aan hun verantwoordelijkheden. Als die wet er is, kunnen bedrijven niet meer doen alsof ze van niets wisten.'

Laura Eliaerts van ACV International: 'Een wettelijk kader is nodig. Enkel rekenen op goodwill werkt niet, dat is bewezen. Het middenveld en de vakbonden ijveren hier heel sterk voor. Maar er zijn ook bedrijven die de oneerlijke concurrentie moeten zijn. Vandaag zijn er bedrijven die eerlijk willen produceren en inzetten op een propere keten, maar zij moeten in competitie gaan met bedrijven die T-shirts produceren gemaakt door kinderen of in onveilige omstandigheden. Dus er zijn ook bedrijven die vragen om een gelijk speelveld voor iedereen.'

Gelukkig is er verandering in zicht! De oproep van de ngo's en vakbonden én van vele bedrijven die niet meer in oneerlijke concurrentie willen zijn met bedrijven die kinderen uitbuiten, is niet in dovemans oren gevallen.

GROEN LICHT IN EUROPEES PARLEMENT

Een historische stemming vond op 1 juni 2023 plaats in het Europees Parlement over ketenzorg. Na jaren van onderhandelen en niet-aflatende druk van vakbonden en ngo's is dit een belangrijke stap in het tegengaan van wantoestanden zoals bij de bouw van de [voetbalstadions in Qatar](#) of in de

kledingfabrieken van Bangladesh. 'Bedrijven zullen hun verantwoordelijkheid niet meer kunnen ontlopen, maar het is nog niet gedaan'.

Een definitieve richtlijn is er nog niet, maar de tekst die het Europees Parlement goedkeurde, zet de deur open voor een echte zorgplichtwet. Die zorgplichtrichtlijn kan bedrijven voortaan verplichten om verantwoordelijkheid op te nemen voor de mensenrechten en het milieu in hun keten, van a tot z. Vandaag is dat nog niet het geval en kunnen bedrijven makkelijk hun verantwoordelijkheid ontlopen voor alles wat misloopt in hun keten. Deze richtlijn wil daar eindelijk verandering in brengen. Bedrijven zullen mogelijke negatieve gevolgen voor de mensenrechten en het milieu in hun ketens moeten opsporen en voorkomen. Daarnaast zal het voor slachtoffers makkelijker worden om juridische stappen te ondernemen.

Sara Ceustermans van de ngo WSM reageert opgetogen: 'Wij zijn heel tevreden met de goedkeuring van de tekst door het Europees Parlement. Ook al bevat die nog lacunes, dit zou wel betekenen dat een grote groep bedrijven verplicht zal zijn om aan ketenzorg te doen, en dat slachtoffers eindelijk toegang zullen hebben tot gerechtigheid.'

Wereldwijd impact

Ook Laura Eliaerts van ACV-CSC International vindt dit een belangrijke stap in de goede richting: 'De teksten rond zorgplicht van de Raad en de Commissie waren tot nu toe nogal zwak, maar de tekst van het Europees Parlement staat wel sterker. Ook al zijn er nog tekortkomingen, dit is belangrijk om verdere onderhandelingen naar een hoger niveau te tillen. Met doeltreffende zorgplichtwetgeving gaan bedrijven niet langer hun ogen kunnen sluiten voor de rampzalige arbeidsomstandigheden in hun toeleveringsketens, in Europa of in een ander continent. Dat betekent dat deze wetgeving dus ook tot aan de andere kant van de wereld impact kan hebben op mensenrechten.'

Bij de uitslag waren er 366 stemmen voor, 225 tegen en 38 onthoudingen. N-VA en Vlaams Belang stemden tegen.

Niet toegeven aan bedrijfslobby

De stemming mag dan wel een belangrijke stap zijn richting zorgplichtrichtlijn, het is nog niet het eindpunt. Momenteel onderhandelt de zogenaamde Trialoog, dit zijn de Europese Raad, Europese commissie en Europees Parlement, om de richtlijn definitief uit te werken.

'De onderhandelingen tussen de drie Europese instellingen is nu volop bezit. We roepen de Commissie en de lidstaten op om het voorbeeld van het Parlement te volgen en niet toe te geven aan de bedrijfslobby om de tekst opnieuw af te zwakken,' besluit Sara Ceustermans van WSM.

Hopelijk landt de trialoog voor de Europese verkiezingen op 24 juni 2024. Misschien dat het Belgische voorzitterschap van de Europese Raad vanaf 1 januari 2024 een extra push kan geven? Want ook het Belgische Parlement werkt aan een zorgplichtwet, met tal van hoorzittingen in de commissie Economie. De

werkzaamheden hebben hier vertraging opgenomen omdat sommige partijen en parlementsleden wachten op welk signaal Europa geeft.

Tekst: Lies Vander Auwera ([Visie](#)), met updates najaar 2023

[Lees meer in het WSM-magazine van april 2023](#)